

פרוטוקול מס' 162

מישיבת ועדה השירותים הציבוריים
יום ג', כ"ו בטבת תשל"ו - 30.12.75, שעה 11.00

נכחו:

ח. גרוסמן - היו"ר
מ. גז
ל. דיציאן
מ. חריש
מ. ידיד
א. נמיר
מ. פרידמן
ב.צ. קשח
פ. שינמן
ח. שמעוני

חברי הוועדה:

מוזמנים:

שר הסעד ז. המר
א. לנגרמן - ממ"ק מנכ"ל משרד הסעד
מ. שיפמן - סמנכ"ל משרד הסעד
א. הופמן - דובר משרד הסעד

מזכיר הוועדה:

ש. כרם

רשמה:

צ. ספרן

סדר היום: תקציב משרד הסעד לשנת הכספים 1976.

-617-

(נתקבל ביום 51.46)

אני פותחת את הישיבה.

ח. גרוסמן:

תקציב משרד הסעד לשנת הכספים 1976

ביקשנו משר הסעד שיסביר לנו מה צפוי

במסגרת התקציב החדש.

באחד מדיוני הוועדה נדונה הבעיה של הקיצוצים בשירותים בעקבות הרפורמה והבענו דאגה חמורה בקשר לקיצוצים אלה. אני חייבת לוטר שהיו קיצוצים שלא שמנו אליהם כל כך לב ואמרנו שאפשר להשלים אתם, אבל כאשר הם באו לידי ביטוי בחיים, הם נראו אחרת. אתן דוגמה: כאשר הביאו בפנינו את ביטול פטור חשלום אגרת הרדיו והטלביזיה אמרנו שאפשר להשלים אתו, אבל כיום מסתבר שהדבר נובע גם לזקנים ערירים החיים מן הביטוח הלאומי בלבד, שאם לא ישלמו את האגרה יעקלו להם את המכשיר ואנשים אלה אינם מסוגלים לשלם.

היו שירותים שהקיצוצים לגביהם כן הרעישו את הוועדה ולגביהם היינו מבקשים מן השר להסביר את מדיניותו. הדברים שאנחנו עוסקים בהם הם בדרך כלל דברים של יום יום, שאינם במסגרת חוק כלשהו. הם כלולים בתקציב ומועברים לאישור ועדת הכספים של הכנסת, בעוד שלנו כמעט אין מה לוטר. בכל זאת אנחנו רוצים להטיל על כפות המאזנים את כל הכוחות שלנו בעיקר בחחום זה של קיצוצים בשירותים חיוניים.

אדוני השר, איננו רוצים להפריע לך אלא להיות לך לעזר. אנחנו מסערים שאתה נאבק על השירותים הסוציאליים שאתה מופקד עליהם ואנחנו רוצים להביע את חרדתנו לשלוטם.

ס. יריד:
בהזדמנות זאת הייתי מבקש שידווח לנו על מה שנעשה בסוסד בבנימינה, שאני מכיר אותו מקרוב. אני אפוטרופוס של ספגד שכיום חוסה בסוסד זה. לפני מספר חודשים באתי לראות אותו ומצאתי ששתי אוזניו קשורות. כששאלתי לסיבה הדבר שבו לי שהוא נפגע כתוצאה מהחקוטטות עם ילדים. לאחר זמן ראיתי שחסרה לו סחצית אוזן סכל צד. כתבתי מכתב ספורט וביקשתי שיברקו את העניין. עברו מספר חודשים ועדיין לא קיבלתי תשובה.

שר-הסעד ז. המר: למי פנית?

ס. יריד:
למשרד הסעד, למר פנחס תור. טלפנתי אליו מספר פעמים ותשובתו היתה: שלחתי מפקח שעדיין בודק את העניין. לפני שבוע הייתי עוד פעם בסוסד וראיתי חמונות שאינן משמחות.

היו"ר ח. גרוסמן:
קיבלנו מכתב ספורט בעניין הסוסד בבנימינה. בינתים שסענו וקראנו בעחונים שמשרד הסעד העביר את הסוסד לבעלותו או לניהולו.

א. נמיר: מה זאת אומרת?

היו"ר ח. גרוסמן:
זה היה סוסד פרטי וכעת עשו מעין פעולה הפקעה.

א. נמיר:
אולי אני תמימה, אבל לא העליתי על דעתי שקיים דבר כזה במדינת ישראל.

אני קוראת בעתון על הכרזות משרד הסעד - וכבר דיברתי פעם על הכרזות המשרד וביקשתי להזהר בהעלאת הבטחות - שילדים בגיל הרך יועברו מסוסדות לחיק משפחות. רבותי, החזקת ילד בפנימיה

א. נסיר:

עולה לארגון אמהות עובדות 1,200 לחודש, וזה עדיין לא סוף פסוק. היינו רוצים שיהיה כבר תהליך של העברת ילדים למשפחות אומנות, כי אין לענין זה עתיד אחר, אבל אני יודעת שתהליך זה לא נמצא עדיין בתחילתו. איזו סן אחריות היא לפרטם הודעה בשם משרד הסעד שעוסדים לעשות דבר כזה?

אני קוראת בעתון שמשרד הסעד זכה בתוספת של 228 מליון לירות לתקציב.

שר-הסעד ז. המר: זו טעות. התוספת היא של 28 מליון לירות.

א. נסיר: לאיזה דברים מיועדת תוספת זו?

שר-הסעד ז. המר: לענין הסנטוריום בבנימינה: אתחיל

בפראפראזה על הדברים שאמרה חברת-הכנסת אורה נסיר, שאולי אני תמים שלא ידעתי שדבר כזה ישנו, אבל אוסיף כשר שאינני מוכן לקבל אחריות על מוסדות אם הם באלה. יש לנו כיום כ-5,000 מפגרים ב-23 מוסדות. ב-10 מהם מסלתיים וציבוריים, יש כ-3,000 מפגרים; ב-13 מוסדות, שהם פרטיים, יש כ-1,800-2,000 ילדים. לאחר מה שקרה בבנימינה הקמנו ועדה, המורכבת מנציגי אק"ם, מנציגי המשרד ומאנשים שמחוץ למשרד, שתעבור בהפתעה ממוסד למוסד במשך שלושה שבועות, תבדוק את כל האספקטים הקשורים לטיפול, אחזקה כספית, תפוסה ותביא לנו מסקנות. הכיוון שאני חושב עליו בעקבות בדיקה זו: ניסקח על עצמנו ניהולו של כל מוסד שאינו מתפקד כמו שצריך, כפי שעשינו עכשיו בבנימינה.

דבר דומה אני רוצה לעשות לגבי בתי-אבות, בעיקר של החלשים. גם בענין זה אני רוצה להקים ועדה שתבדוק מקום מקום ותוך שבועות תיחן מסקנות ראשוניות.

בסופו של דבר המצב במקומות האלה הוא תוצאה של האנשים המחזיקים אותם באופן פרטי והייתי אומר שיש לכך גם אלמנטים כלכליים וגם אלמנטים אנושיים. יש אנשים שקודמת אצלם האנושיות שבטיפול ויש אנשים שהבעיה הכלכלית, הרווחים שקשורים בכך הם הדומיננטיים, ולפי זה אופי המוסדות. אני הולך הרבה לראות מוסדות כאלה, לדעת מה באמת נעשה בהם, איך מטופלים הילדים, איך מטפלים האנשים בילדים, אבל באופן כללי הרעיון הוא שבדוק מחדש את התמיכה במוסדות, כאשר הייתי רוצה לקבוע קריטריונים אמיתיים לכך בהתאם לצורך. דבר שני שהייתי רוצה לעשות: להעניק להם כוכבים, כפי שנוהגים בבתי-המלון. מי שטוב יותר, מקבל סיוע גדול יותר. כלומר, למגור ולקחת מסי שאינו מטפל טוב; לעודד את מי שמטפל טוב.

אני יכול להבטיח שאנחנו ערים לנושא זה, בודקים אותו ואולי תוך חודש וחצי, או תוך זמן בסדר גודל קרוב לזה, נוכל לדווח לוועדה על המצב במוסדות ועל מה שאנחנו מחכוונים לעשות.

ביקשת גם לבדוק את החקיקה ואכיפת החוק בנושאים אלה. אם החקיקה אינה מספקת, נצטרך לדאוג לכך.

ב.צ. קשת: כמה אתם משלמים במסוצע עבור ילד במוסד פרטי וכמה עולה לכם החזקת ילד

במוסד שאינו פרטי?

שר-הסעד ז. המר: אנקש אחר כך ספר שיפמן למסור את המספרים,

אבל אני רוצה להזהיר מראש שלטכום של החזקת הילד צריך להוסיף עוד מרכיבים שקשורים לכך. יחד עם זאת אנחנו הולכים לבדוק מחדש מהי העלות.

שר-הסעד ז. המר:

לצבי הכרזות המשרד: אמרתם היום במשרד בדיון אחר, שמצד אחד אני נגד זריעת אשליות בציבור בנוגע ליכולת שלנו לסייע לסי שצריך לסייע, ומצד שני אני בעד הפחת תקוות בלב האנשים לגבי דברים שאני רוצה ללכת אליהם. כלומר, לא לקבל כאילו יש מצב נתון שבו אנחנו רק מחזיקים בשוליו, אלא לומר שיש תקווה שבכמה נושאים נערך טוב יותר ונוציא חלק מן האנשים מסצוקתם. למשל: יש משפחות שהן במצב ובגיל שאני צריך להחזיק אותן, אבל אני רוצה להחמודר עם התקווה לגבי הילדים שלהן. ילד במשפחה כזאת אומר לעצמו כיום: אני בתוך זה. ואני רוצה לומר לו: אותך אשחרל להוציא.

באשר לשאלה של מוסדות מול משפחות אמנה: אינני יודע בדיוק באיזה שלב אני עומד בענין זה, אבל אני אומר: אעשה מאמץ שיהיה סין תהליך שיוביל לקראת העברת ילדים למשפחות אמנה. את עצמך אמרת, חברת-הכנסת אורה נסיר, שטוב שנלך לקראת דבר זה, אלא מבלי ליצור אשליות. ובנקודה של האיזון הדק הזה אולי נזמין משהו על אפשרויות הביצוע, נפגש עם האנשים המטפלים בו ונשוחח אתם על כך.

על התקציב הייתי אומר כך: שמחתי שגם הממשלה, גם שר האוצר ואנשי האוצר הציגו את הכרעתם בנושא תקציב הסעד כפי שהציגו. שר האוצר אמר - אינני יכול לצטט אבל אני את רוח הדברים - ששר הסעד, משרד הסעד שכנעו אותם כי בעת של הכרח מסקי כלכלי לצמצם באופן כללי בצריכה הציבורית והפרטית יש כוח סוסרי גדול, דווקא בעת קיצוץ לאחרים, לא לפגוע במלשים. בשש החינוך והתרבות אמר שהקיצוצים בתקציב משרדו יפגעו בהזנה, אמרתם: לפני שאתה פוגע בהזנה, יש לך אופרה, יש לך מוזיאונים, בשעת מצוקה אתה יכול להעביר מסעיף לסעיף. במעד, לעומת זאת - ושר האוצר קובל-את הטענה הזאת - אתה מעביר מהמפגור לעני, מוריד מן העני לעוור, כלומר מעביר מסצוקה למצוקה.

היה דבר נוסף שהוא קיבל: אפשר לומר לכל משרד לחסוך, לעשות קדימויות, לייצל את עצמו, לצמצם בהוצאות. גם למשרד הסעד אפשר לומר זאת, כי אין משרד שאין בו טעות איזו שהיא במבנה, בהוצאות, בארגון, בכוח אדם, במדיניות שאפשר לייצל, אבל כיוון שנכנסתי רק החודש אי אפשר לגרום לכך שהמסכנים יסבלו רק משום שלא הספקתי לייצל. אני מוכן להתמודד עם הנושא ולומר בעוד שנה איך התמודדתי עם ענין הקדימויות. והדבר הזה החקבל: הייעול והחסכון ייעשו לעתיד.

אמרתם: הצדק החברתי צריך לא רק להיעשות אלא גם להיראות. צריך שאנשים יידעו שלא פגעת בדברים מסויימים כאשר פגעת בדברים אחרים. בהנחה שהמבנה כרגע יישאר כמו שהוא החפיסה הכללית אמרתם: הוובטה הרסה הריאליט שהיתה, פלוס התחלות שהותחלו - אם פתחנו מוסד או שירות שפעל חצי שנה בתקציב הקודם, עכשיו נצטרך להפעיל אותו במשך שנה שלמה, ואם מוסד שמתוכנן ל-300 ילד פעל בתקציב הקודם רק עם 200 ילד הרי השנה יהיה עליו לפעול עם 300 ילד - פלוס תוספת ריבוי טבעי. (ב) מן הרזרבות וסן הסובסידיות יובטח שלגבי הבטחת הכנסה לא יפגע אף אחד, וזאת בהתאם לקריטריונים הקיימים כל השנים: צמידות לסל המזונות ולשכר. כלומר, אנחנו מטפלים בשני נושאים: (א) הבטחת ההכנסה לא תיפגע; (ב) צילום המצב של היום בתוספת התחלות שהותחלו, בתוספת של ריבוי טבעי. שני דברים אלה מצריכים עשרות רבות של מליוני לירות.

לא באנו על סיפוקנו בנושא הפיתוח. מה שיינחן לנו השנה בתקציב הפיתוח יאפשר לנו לגמור בקושי את התחלות שהתחלנו. כלומר, אנחנו מסוגלים לבצע השנה מוסדות שהתחלנו בהם, אנחנו מסוגלים להמשיך בהם, אבל לא לפתוח תכנונים שהיו לנו קודם. דבר זה עלול לפגוע בנו אם לא נערך אחרת ב-1977. דוגמאות להערכות אחרת: במסגרת בדיקת המוסדות לספגרים לראות אם יש באמת תפוסה מלאה בכל מקום. אמנם נכון שיש 1,400 ספגרים שמחכים בתור, אבל יכול להיות שיש מוסדות שאינם מלאים ואפשר להכניס בהם עוד.

האם הנסחה ההכנסה כוללת גם את הגידול
הלא טבעי בגין אנטלה?

ח. שמעוני:

במסגרת התשובה המפורטת הכספית נשיב על
שאלה זאת.

שר-הסעד ז. המר:

דוגמה נוספת להערכות אחרת: רעיון העברת
חלק מן השירותים, בעיקר לזקנים, למפגרים ולילדים ממסגרת מוסדית למסגרת
קהלית. ראיתי דוגמאות יפות בירושלים ונטפל בכיוון זה.

מה שחסר לנו עוד בתקציב הפיתוח - תשובות
למחשבות, לרעיונות של פיתוח כמה דברים. אם, למשל, רוצים לשנות את מבנה
הלשכות או להעסיק את הטיפול הקהילתי, בזה לא תהיה לנו ברירה אלא להאיט
את הקצב, או להוציא את מה שדרוש מסקומות אחרים. אשמח לדון על נושא זה
באותה הזדמנות שבה נציג בפני הוועדה רעיונות יותר מגובשים. כעת אנחנו
מביאים מחשבות על החללות.

בוועדת השרים לענייני רווחה יתקיים דיון
כדי לבחון מה ניתן לעשות בכל מקרה.

א. לנגרמן:
לגבי הסנטוריום בבנימינה: הפרטים
והעובדות ידועים לחברי הכנסת ואינני
צריך לפרט יותר. בסנטוריום עצמו יש כיום 200 חוסים שהם הקשים ביותר
בשירות למפגר. הם טובלים משתיים: גם מפגיגור וגם מסופרעות נפשית, אבל
הם אינם חולי נפש מבחינת הגדרת משרד הבריאות.

ב.צ. קשת:
האם מותר לחלוק על כך? יש ביניהם כאלה
שהיו חולי נפש והפכו למפגרים.

א. לנגרמן:
אני לא יכול לוטר לך אם תחילה היו חולי
נפש ואחר כך הפכו למפגרים או לא.
אינני יכול לדייק בהגדרה זאת. יחד עם זאת הם בוודאי חולי נפש בדרגות
שונות.

המוסד תפקד תקופה די ארוכה בצורה שנראתה
לפיקוח סבירה. בחודשים האחרונים נדרר המצב במוסד וקי שילך לחקור
ימצא לכך שורה ארוכה של סיבות וביניהן סיבות שאינן קשורות בנו. המוסד
הוא בבעלות משותפת והיו חילוקי דעות בין הבעלים. לפני כחודש וחצי -
חודשיים הגענו למסקנה שהבעיות במוסד אינן נפתרות, שחילוקי הדעות
הקיימים אינם באים על פתרון ושעלינו להתערב בעניין ולקבוע את גורלו
של המעון. בשלב זה החלטנו על הוצאת צו ניהול, על כל המשתמע ממנו.
הוצאת צו ניהול הוא אקט משפטי בהתאם לחוק המאפשר לבית המשפט לתת יפוי
כוח לצאצא ציבורי לנהל את המוסד.

א. נמיר:
נאמן ציבורי זה משרד הסעד?

א. לנגרמן:
הנאמן הציבורי של הממשלה הוא משרד הסעד.

א. נמיר:
ואז יש סיכוי שנאמצעים הנחננים המצב
יהיה טוב יותר?

א. לנגרמן:
אין ספק.

הוצאת צו ניהול כרוכה גם בתהליך שי
נו גינוי של הבעלים, משום שהבקשה לצו ניהול חייבת להוכיח שהבעלים של
אותו מעון אינו מסוגל לנהל את המעון בהתאם לדרישות. כאשר שמעו בעלי
המוסד שאנחנו מבקשים להוציא צו ניהול, פנו בבקשה אם לא ניתן למצוא
איזה שהוא הסדר אחר. באותו שלב עניתי שאין כעת מקום להסדרים אחרים.
הסדרים אחרים יכלו לבוא לפני כן ואנחנו עומדים על הוצאת צו ניהול.

א. לנגרמן:

סמיעתו של צו הניהול, לאחר הכנת העדויות והחצהירים, אמורה להיעשות היום בבית-המשפט המחוזי בחיפה. עקרונית דאגנו שיעשה הסדר שיאפשר לנו לחכור את המוסד על בסיס שיהיה לו תוקף חוקי. אתמול נפגשו הצדדים וסוכם על נוסח של הסכם ביניהם, הסכם שיובא היום לאישורו של בית-המשפט המחוזי במסגרת הבקשה לצו ניהול. אני מקווה שבשעה זו העניין כבר בא על תיקונו.

פ. שינסון: מה תוכן ההסכם?

א. לנגרמן: שאנחנו חוכרים, שוכרים את המוסד, על כל מה שיש בו, על אחריהנו. חשוב היה לי שזה יקבל תוקף של בית-משפט והדבר נעשה היום.

מ. שינסון: ביום חמישי בוקר המוסד עובר לרשותנו ואנחנו עומדים להפעיל אותו, להזרים לשם את הציוד הדרוש, את הסזון הדרוש ואת הביגוד המתאים.

ב.צ. קשת: שימו לב גם לזה ששומר הלילה לא יחלק תרופות לחוסים. שמענו גם על דברים כאלה.

א. לנגרמן: החל סיום חמישי עובר המוסד לניהולנו המלא עם כל המשתמע מכך. אני מקווה שנעמוד בעול שקיבלנו על עצמנו.

באשר לנושא השני של העברת ילדים בגיל הרך - ומדובר רק על הגיל הרך - מסוסדות למשפחות אוסנות: בירושלים התחיל פרוייקט בנושא זה שהביא לסגירתו של מעון התינוקות של ויצ"ו בעיר. אם בירושלים יעלה הפרוייקט יפה נעשה אותו גם במקומות אחרים. הפרוייקט הירושלמי אינו רק לעיר ירושלים אלא לכל מחוז ירושלים. הייתי מציע לכם להזמין את אנשי האגודה בית לכל ילד כדי לשמוע מסנה על הפרוייקט וכיצד הוא מתפתח. זהו פרוייקט חדש, שהתחיל רק עם תחילת שנת הלימודים לערך.

א. נמיר: אני לא נגד הפרוייקט, אני נגד פירסום מטעה שלפיו הדבר עומד להתבצע בכל הארץ.

א. הופמן: מדובר בשלב נוסף: אנחנו נמצאים בתהליך של סגירת מוסד גדול בחיפה וגייסנו עובדים נוספים למבצע הטברה כדי לגייס משפחות אוסנה. בפירסום נאמר שהדבר ייעשה בהדרגה במשך שנים, ואמציא לכם אותו במקורו. איננו יכולים להיות אחראים על מה שכתוב אחר כך בעתון.

א. נמיר: כדאי שנזמין אנשים לשמוע על כך.

היו"ר ח. גרוסמן: זה נושא לטיפול נפרד.

א. לנגרמן: התקציב הרגיל של משרד הסעד לשנת 1975 עמד על סך של 639 מליון לירות. התקציב הרגיל שיעמוד לרשותנו ב-1976 במחירי 1975 - ואני מדבר על תקציב ריאלי - הוא בסכום של קרוב ל-704 מליון פלוס התייקרויות.

ל. דיציאון: הפרש של 65 מליון לירות.

א. לנגרמן: ההפרש גדול יותר, כי הוא מורכב משניים: הוא מורכב מן החוספת של 65 מליון לירות לעומת התקציב הקודם, והוא מורכב מחסכון של 37 מליון לירות. אי לכך, התקציב שממנו אנחנו יוצאים הוא 602 מליון לירות - 639 מליון מינוס 37 מליון - כאשר החוספת היא 102 מליון לירות בסך הכל.

א. לנגרמן:

אותו סכום של 37 מליון, שהוא חסכון, נובע מהקטנה צפויה של אוכלוסיית המשפחות הנחמכות על ידי משרד הסעד. ההקטנה ב-2,000 יחידות בערך מתבססת על כמה פעילויות: פעילות אחת קשורה במשרד הסעד עצמו והיא - בדיקה מדוקדקת של הזכאים. היינו, הורדתם של הבלתי זכאים מן הרשימה. זהו תהליך שהחלנו בו ב-1975 ואנו נמצאים בו גם ב-1976 ויש לו חוצאות.

א. נמיר: כמה אלה מהווים מחוץ ה-2,000?

א. לנגרמן: כמה מאות.

ל. דיציאון: האם זה כולל גם את אלה שמקבלים השלמה?

א. לנגרמן: זה כולל גם כאלה שמקבלים השלמה וגם כאלה שמקבלים חסיכה מלאה.

כיום, בדצמבר, יש 24,800 יחידות נחמכות חודשית, לעומת למעלה מ-26,000 שהיו ביוני 1975. מיוני 1975 עד דצמבר 1975 ירד המספר החודשי של המשפחות הנחמכות ב-1,750 בערך. זהו תהליך שנמשך.

ל. דיציאון: מחוץ 24,800 כמה מקבלים השלמה, וכמה - חסיכה מלאה?

א. לנגרמן: כ-45% מקבלים השלמת חסיכה, כ-55% מקבלים חסיכה מלאה.

תהליך הירידה החל מ-סאמי 1975. לפני כן הייתה טנדנציה, אמנם לא רחבה, של עליה. שניים-שלושה חודשים לפני סאמי הייתה יציבות, ואחר כך החלה ירידה מדי חודש בחודש.

כאמור, גורם אחד לירידה הוא הבדיקות המדוקדקות יותר - ולא מדובר רק בחקירה כלכלית - של אלה שאנחנו סבורים שרימו. עושים זאת - עובדי הזכאות הנמצאים בלשכות רבות יותר - בקרוב ל-100 לשכות - שמדקקים יותר בקביעת הזכאות.

גורם שני: העברתה של חלק מן האוכלוסייה לביטוח הלאומי בגין ביטוח נכות.

ח. שמעוני: האם הירידה נגרמת גם בגלל תמותה?

א. לנגרמן: לא, משום שהנתמכים שלנו עוזבים אותנו בהגיעם לגיל 60-65 ועוברים לביטוח הלאומי. ייתכן שמישהו מת לפני זה אבל התמותה כאן אינה משמעותית.

העברתם של הנתמכים הזכאים כיום לגימלה בגין חוק ביטוח נכות סורידה את המספר בעוד כ-1,000-1,500.

יחד עם זאת אנחנו עושים כיום פעולה רצינית מאד עם הביטוח הלאומי על מנת לסנוע כפל תשלום לסוגים שונים של אוכלוסייה. אחת האוכלוסיות זו אוכלוסיית הנכים. אוכלוסייה שניה שבה הגענו לירי הסדר טוב, לדעתי, על דעת כל הגורמים היא אוכלוסיית הספגרים, שגם הם זכאים בתוקף חוק ביטוח נכות לקבל גימלה נכים.

היור' ח. גרוסמן: האם גם לא זכאים רק מגיל 18?

א. לנגרמן: כן.

א. לנגרמן:

ייתכן שאם ביצוע חוק ביטוח נכות יהיה מהיר יותר מן הקצב של היום, יתברר שהאומדן של 37 מליון הוא נמוך והסכום יהיה גדול יותר.

אם כן, יש לצו תוספת של 102 מליון לירות בתקציב הרגיל וזה מאפשר לנו את ביצוע 1975 במילואו. היינו, גם אותן פעילויות שהחלו באמצע השנה. הווה אומר: אוכלוסיה שנחווספה ב-1975 ולא קיבלה את שירותיה במשך שנים-עשר חודש הקבל את השירות במשך שנה שלמה. זה כולל גם תוספת אוכלוסיות שאנחנו קוראים להן "ריבוי טבעי". היינו, גידול של אוכלוסיות בשירותים השונים שמתייחסות אל הגידול השנתי הצפוי. והתוספת הזאת, לרבות החסכון, כוללת בחובה גם הפעלת אותם פרויקטים שנמצאים בשלב בניה ושנבייתם תסתיים ב-1976. היינו, מעונות למפגרים שנבייתם תסתיים ב-1976 - לרשותנו התקציבים להפעלתם; מעונות יום שנבייתם תסתיים ב-1976 - בידינו האמצעים להפעלתם.

אם נגיע בענין החסכון אני רוצה להזכיר עוד שני דברים. דבר אחד שהצענו אותו בשנה הקודמת, לא בוצע כפי שסברנו וצריך להתבצע - תשלום הורים עבור החזקת ילדיהם בפניסיות. הייתה זו החלטה של ועדת התעריפים שלא יכלה להביא לידי כך שלא רק הורי ילדי משרד הסעד ישלמו, אלא גם הורים אחרים שילדיהם בטיפול עליית הנוער או בטיפול משרד החינוך והתרבות ישלמו. אבל יש החלטה שהחל משנת הלימודים שהפתח בספטמבר 1976 יש לחייב לא רק את משרד הסעד אלא גם את משרד החינוך והתרבות וגם את עליית הנוער בתשלום.

א. נסיר: אינני מבינה.

א. לנגרמן:

בשנה שעברה הצגנו בפני הוועדה את הענין, שמשפחה הסחזיקה ילד בפניסיה השתתף בהחזקתו בחלק מן הכסף שהיא מקבלת עבור אותו ילד בקיציבת ילדים. ההצעה שוועדת התעריפים סיכמה עליה בשנה שעברה הייתה 60 לירות במחירי 1975. הווה אומר: שיש להכניס כ-80 לירות לחודש במחירי 1976 מתוך 225 לירות או 200 לירות.

א. נסיר: זה לא מתבצע?

א. לנגרמן:

הצענו בשנה שעברה לבצע זאת. הענין הועבר לוועדת התעריפים, כי סברנו שזה צריך להתבצע גם בגופים אחרים, אחרת ילדי משרד הסעד יוצאים מקופחים לעומת ילדים אחרים. בינתיים זה לא מתבצע.

דבר שני - מעונות לעבריינים צעירים: סגרנו את המעון "נוה-חורש" בגלל תפוסה נמוכה מאד ונמששין לטפל ולייעל הלאה את המערכת.

א. נסיר: מה הסיבה לתפוסה הנמוכה - אין עבריינים?

א. לנגרמן:

יש פחות עבריינים כיום. אני זוכר שלפני שבע שנים, כשהופעתי לראשונה בוועדה זו, ליווחתי על 1,300 צווי מעון שלא יכולנו לבצע אותם ואחת הטענות של חברי הוועדה הייתה שאנו מבזים את בית-המשפט על ידי כך שאיננו מבצעים את צווי המעון.

ב. צ. קשת: הסיבה שהתפוסה במעונות אינה מלאה היא שהפסיקו לתת צווי מעון.

א. לנגרמן: זה לא מדויק. על כל פנים מוצדק שאם יש במעונות תפוסה נמוכה נייעל זאת. אם סחר אצטרך להוסיף מקומות, אפתח את המעון מחדש.

א. נמיר: מה עושים במבנה?

שר-המעד ז. הרד: נחשוב מה לעשות במבנה. על ידי סגירת המעון חסכנו 2 מליון לירות של הפעלה.

פ. שינמן: מה עשו עם הצוות?

שר-המעד ז. הרד: הצוות שובץ.

פ. ידיד: מה אתם עומדים לפתח בכל החסכוניות?

א. לנגרמן: 102 מליון לירות שאנו מדברים בהם, שזו התוספת והחסכון, מאפשרים לנו לעשות את מה שפרטתי. אלמלא כן לא היינו יכולים לבצע זאת ב-1976.

כדי שהתכונה לא תראה ורודה מדי אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה שכאשר אנחנו אומרים שב-1976 אנחנו מבצעים את אשר ביצענו ב-1975 אין לשכוח שב-1975 קיצצנו בזכאיות של אוכלוסיות שונות ביחס למה שהיה ב-1974. דוגמה אחת או שתיים: בנושא של עזרה אחרת כמו עזרה ניהוית וכל כיוצא בזה ביטלנו בכלל את הקבוצה שיש לה 175% הכנסה; הקבוצה הנמוכה יותר של 150% הכנסה, שזכתה קודם בהשתתפות גבוהה יותר, זכתה ב-1974 בהשתתפות מועטה יותר; האוכלוסיה היחידה שלא פגענו בה היא האוכלוסיה שהכנסתה בגובה מכתם המעד. בה לא קיצצנו בזכאיות. הייתה לה זכאות להשתתפות ב-100% וזכאות זו נשארה לה. אבל אותה קבוצה של 125% הכנסה, שקודם הייתה זכאית להשתתפות ב-65% של הוצאה מסויימת, הייתה זכאית ב-1975 רק ל-35% השתתפות. מובן שעכשיו יש באפשרותנו לבחון את הדברים, לבוא ולומר שנקבע סדר עדיפויות בתוך התקציב שלנו ונחזיר לקבוצה זו את הזכויות משנה קודם לכן, אבל אז נצטרך לומר מנין ניקח סכום זה.

היור' ח. גרוסמן: מה על מענק לחלטידים?

א. לנגרמן: התקציב החדש משאיר את המענקים לחלטידים באותו גובה הסכום שהיה ב-1975, לא ב-1974. אני רוצה להסביר שאם אמרנו שנוכל לקיים ב-1976 את 1975, הווה אומר: 1975 לאחר הקיצוצים. מעבר לכל זה סוכם בין שר המעד ושר האוצר, שכל התייקרות שתחול אם בגיל ביטול חלקי של סובסידיות, אם בגין התייקרות כללית הנובעת מפיחות ואם בגין התייקרות הנובעת מסיבה כלשהי אחרת - התייקרות זו הינתן במילואה.

עוד מספר מלים על אותה תוספת אוכלוסיה שבשנת 1976 נוכל לתת לה שירות מעבר למה שמקויים ב-1975: קליטת 2,500 ילדים במעונות יום שבנייתם הסתיימה ב-1976; קליטת 700 ילדים מפגרים בפנימיות, גם זה בעקבות סיום בניה ובעקבות רכישת מקום מסויים שאנחנו מנהלים עליו משא ומתן בהסכמת אנף התקציבים.

היור' ח. גרוסמן: האם הפעלה זו היא במסגרת התקציב הרגיל או תקציב הפיחות?

א. לנגרמן: במסגרת התקציב הרגיל.

היור' ח. גרוסמן: אתם צריכים תוספת תקציב.

זה מה שאני אומר: אותה תוספת מאפשרת לנו לעשות זאת.

א. לנגרמן:

יש הרחבה של שירותים קיימים ל-60 מפגרים בערך, כלומר - מעבר למה שקיים ב-1975. יש הרחבה של כ-300 מפגרים שיוכלו להיכנס למפעלים מוגנים לצורך שיקום. יש תוספת - שעליה כבר הצבענו בכנסת - הסתייחסת לביטוח רפואי שלא לאלה שהיו מבוטחים על ידינו בביטוח רפואי אמבולטורי בלבד. ההסכם החדש עם קופת-חולים יכנס לתוקף מ-1 בינואר הקרוב. החל מתאריך זה תהיינה 38,000 משפחות, שהיו מבוטחות על ידי שירותי הסעד בביטוח רפואי אמבולטורי, מבוטחות ביטוח רפואי סלא, לרבות אישפוז, כמו כל אזור אחר המבוטח בקופת-חולים. זו תוספת רצינית גם בתקציב.

מנין ההפרש בין 24,800 בחסכי הסעד ל-38,000 המבוטחים ביטוח רפואי?

ל. דיציאן:

זה כולל גם כאלה שאינם בחסכי סעד אלא מקבלי קיצבאות מן הביטוח הלאומי שהיו מבוטחים ביטוח רפואי על ידינו.

א. לנגרמן:

רפואי על ידינו.

השנה נוכל לתת מענה לנושא שבשנת 1975 הפסקנו את פעילותו והוא - ציוד ביתי למשפחות. נוכל לתת מענה ל-1,500 משפחות, אם כי רצינו בהיקף גדול יותר. ב-1975 עשינו פסק זמן בפעילות זאת מחוטר אפשרות תקציבית.

נוציא סכומים מסויימים להגברת הפעילות בקרב נוער בסצוקה, דבר שנראה לנו בסדר עדיפות גבוהה; להכשרת כוח אדם, בעיקר לאזורי פיתוח ואזורי סצוקה עירוניים, וכן לפנימיות של מפגרים, שגם בזה אנחנו רואים נושא קריטי בהכשרת כוח אדם. פיתחנו רשת די גדולה ואנחנו מקווים בשנה הקרובה להרחיב אותה עוד יותר ממה שהיתה ב-1975.

אמר כבוד השר ואני חוזר על כך: קיימנו בתוך המשרד דיונים על קביעת סדרי עדיפויות ונציג את הדברים בפניכם, כדי לראות באיזו דרך יעילה יותר, תכליתית יותר ואולי גם חסכונית יותר נוכל לענות על הצרכים הדיפרנציאליים של האוכלוסיות בתוך האילוצים הקיימים. מצבו של תקציב הפיתוח גרוע מצבו של התקציב הרגיל. את התקציב הרגיל של 1976 אני מגדיר כטוב יותר מזה של 1975; תקציב הפיתוח של 1976 אינו טוב יותר מזה של 1975 אלא גרוע יותר. בתקציב הפיתוח נקט שר האוצר קו חד מאד שאינו מאפשר שום התחלת בנייה חדשה. והדבר פוגע בשלושה נושאים: בתוכנית החומש שלנו, שהיא כבר תוכנית עשור, של פתרון בעיית הספגרים, כאשר כבר ב-1975 לא התחלנו בבנייה חדשה. יש לנו היום שני פרויקטים שגמורים מנחינת החכנון ומוכנים למכרז, אבל אי אפשר להוציא אותם למכרז. באחד המקומות מוכנה כבר החשתי. אם לא נתחיל בבנייה חדשה ב-1976 הווה אומר שב-1977 - 1979 מספר הפתרונות למפגרים בפנימיות יהיה קטן מאד. ננסה לעבוד על אלטרנטיבות, שבוודאי יכולות לסייע בהורדת הלחץ אבל אינן יכולות לתת סיוע מלא כאשר המינימום הנדרש, לדעתי, ב-1976 הוא התחלת הבניה של שתי הפנימיות. הווה אומר, תוספת של 20 מליון לירות, כ-10 מליון לירות לכל פנימיה. זה לא ניתן לנו.

סעיף שני שבו לא ניתנה שום התחלת בנייה חדשה הוא הסעיף של מעונות יום. אני מבין שיש מצוקה ואיננו יכולים לצאת היום בתוכניות חובקות זרועות עולם, אבל לא ייתכן שלא תהיה שום התחלה נוספת, כאשר הצרכים של האוכלוסיה קיימים. יש מקומות שבגלל סיטואציה זו או אחרת נענו ב-1974, ב-1975, אבל מקומות אחרים לא נענו ואין זה מקל על סבלה של אוכלוסיה בשכונה מסויימת אם שכונה שניה כן קיבלה את הפתרונות.

א. לנגרמן:

סעיף שלישי בתקציב הפיתוח שנשאר ללא מענה הוא בניית לשכות הסעד. גם פה לא ביקשנו סכומים גדולים מאד, אבל יש מספר לא מועט של לשכות השוכנות בתנאים שגם בזקקים מאד זקוקים לכוחות נפש כדי להגיע לשם. ויתרה מזאת: העובדים הסוציאליים זקוקים לכוחות בלתי רגילים כדי להתמודד עם העבודה היומיומית הסדירה באותם מקומות. יש לנו תוכנית ברורה לענין זה, עם סודלים, עם תכנון פנימי, שהוצאו עכשיו כחוברת. סברנו שלו ציו מעמידים לרשותנו בשנה הקרובה 4-5 מליון, יכולנו לפתור בתהליך של שלוש שנים חלק ניכר מן הבעיות של הלשכות המצוקתיות ביזתר מבחינת הבניה הפיסיית שלהן.

שלושה נושאים אלה לא קיבלו תשובה בתקציב הפיתוח ואני סבור שעם כל ההבנה לכך שקיימת מצוקה כלכלית בישראל אני חייב להביא את הדברים בפניכם.

ה. שמעוני:

1) האם כתוצאה מן הגידול היחסי שחל בתקציב הריאלי של המשרד לא מתכוננים להחזיר אותם קיצוצים שנעשו בשנה השוטפת ושאלו מהם היו מקיפים מאד? למשל: מענקים לחלמידים, השתתפות באישפוז, שכר דירה.

2) הרעיון של העברת תשלומים לנחמכים לביטוח הלאומי, כפי שהציע השר, נראית לי כדבר חיובי. מצד אחד יש בה חסכון, אבל מצד שני נדמה לי שיש בה גם משום גידול של החסיכות עצמן, משום שיש לי הרושם שהמוסד לביטוח לאומי לא יוכל לעמוד במכניזם שהיה פועל במשרד הסעד, שהיה בכוחו להפסיק תמיכה מיד עם החלטת העובד. יוצא איפוא שמשך קבלת התמיכה יגדל לפחות ב-5% 10%. פירושו של דבר הקטנת הסכום שעליו דיברת.

הי"ר ח. גרוסמן:

אתם מכריזים כל הזמן שההכנסה תובטח. אבל איך היא תובטח אם מישהו צריך לשלם כמעט מחצית הקיצבה - כפי שעשה לי מישהו את החשבון - על שכר דירה שעלה, על מחירי חשמל ומים שעלו ועל השלום אגדה כזאת או אחרת? באופן פורמלי אמנם הובטחה ההכנסה, אבל באופן ריאלי היא לא הובטחה למרות שיש תוספת יוקר. קודם כל, תוספת היוקר אינה מדביקה את היוקר עצמו; שנית - שירותים החייקרו ואנחנו רוצים לגבות עבורם מאלה שהם קצת מעל סכמת הסעד. אי אפשר לומר שההכנסה מובטחת.

אתם אומרים: נשמור ב-1976 על הרמה שהיתה ב-1975. אנחנו יודעים מה קרה ב-1975 אבל איננו יודעים מה יקרה עכשיו, ולכן אני חוששת שההצהרות האלה שלכם - אם כי אני יודעת שזו הצהרת כוונות וסותר לשר ולמשרד להצהיר על כך -הן מבחינת אשליות. למשל, הורדת המענק לחלמידים היא בכל זאת פגיעה בהכנסה, כי אחת מן השתיים: או שהתלמיד לא ישלם או שההכנסה הריאלית של המשפחה תהיה יותר נמוכה.

שר-הסעד ז. המר:

השנה מורידים?

הי"ר ח. גרוסמן:

לא, ב-1975 הורידו.

שר-הסעד ז. המר:

אמרנו שאנחנו שומרים על הרמה של 1975.

הי"ר ח. גרוסמן:

אני אומרת את הדברים, כי גם באוגוסט 1975 כאשר הכניסו את הרפורמה הצהירו שלא תיפגע ההכנסה ועכשיו שוב מצהירים שתובטח ההכנסה כאשר איננו יודעים מה תומנת בחובה 1976 ואנחנו יכולים להיות חרדים למה שהיא תומנת בחובה. אני חוששת שאנחנו משלים את עצמנו ואת הציבור.

פ. גז:

אני זוכרת את הדיונים שהיו בוועדה זו לפני עשר שנים בנושא המפגרים, שדנו בו הרבה מאד. כל אחד מאתנו יודע מה זה ילד מפגר במשפחה, כשהאם אינה יכולה להתפנות

מ. גז:

לעיסוקיה בבית או לצאת לעבודה, כאשר האחים אינם יכולים להחזיק בלימודיהם ואינם יכולים לחיות אצל חיהם הרגילים. והמספר אינו משתנה, הוא תמיד נע בין 2,500-3,000 ילדים מפגרים שמחזרים בחור.

היו"ר ח. גרוסמן: כיום מדברים על 1,400 המחכים בחור, אבל לפני שנחיים מסר לנו ד"ר קורץ על 700.

מ. גז: אלה המפגרים הידועים לנו, אבל יש כאלה שלא הגיעו לידי משרד הסעד, משום הבושה של המשפחות שאינן מוסרות על כך. האם נעשה איזה שהוא מעקב כדי לדעת כמה לא הגיעו כלל לידיעת משרד הסעד או מוסד אחר?

כבוד השד דיבר על כך שהוא רוצה לבדוק את יעילותם של המוסדות הקיימים למפגרים, לבחון את תפוסתם, אולי אפשר להכניס עוד ילדים כדי להקל על המשפחות. הייתי מבקש לדעת אם אי אפשר למצוא דרך שאותם המוסדות הקיימים, אם אינם מלאים, השמשו גם כמעונות יום לילדים שיוכלו לבלות בהם, לאכול בהם ויחזרו בלילה לבתיהם. האם אפשר לעשות זאת עד שנוכל לבנות מעונות חדשים ולאכסן בהם את כל המחכים בחור?

היו"ר ח. גרוסמן: בישיבה של ועדת השירותים הציבוריים שדנה בקיצוצים בשירותים סוציאליים התברר שישנם שני חומים שאותם צריך לבדוק המשרד פעם נוספת: (1) משפחות מרובות ילדים ונחמכות שאינן מקבלות קי"צ בגלל העובדה שבכל המשפחה לא היה אחד ששירת בצבא; (2) נשים בהריון, שהיחה טעות לגבן והיחה הבטחה שעניינן ייבדק. הייתי מבקש שתענו גם על עניין זה של חשלום אגרות טלביזיה לגבע זקנים עוירים החיים רק מן הביטוח הלאומי.

א. נמיר: איך משתלב תקציב זה עם מה שקורה בתוכנית הרווחה של משרד הסעד?

א. לנגרמן: איזו תוכנית רווחה?

א. נמיר: שר הסעד דיבר על תקווה לפעולה, על תוכניות והצעות שיש להביא אותן לוועדה השרים לענייני רווחה. על אזה תוכניות מדובר?

הייתי מוחיקה לכת: יש תוכנית רווחה בחינוך. האם יש איזה שילוב בשטח בנושא זה? למעשה מדובר באוכלוסיה שהיא חופפת לזו של משרד הסעד.

קראתי בעתון ששר הסעד הודיע על מגמה או על החלטה של המשרד להעביר את החשלומים למשפחות לביטוח הלאומי. אם זה נכון, אני חושבת שזו אחת הפעולות החשובות ביותר שאפשר לעשות מן הסיבה הפשוטה שמוציאים באופן מוחלט את תושא הכספי מידי העובדים הסוציאליים.

ח. שמעוני: אבל ההחלטה תהיה של העובד הסוציאלי.

א. נמיר: (א) האם ידיעה זו נכונה? (ב) איך זה מבצע? (ג) ממתי?

היה סיכום עם שר הסעד המנוח שמשרד הסעד מכסה 75% מן העלות של ילדים שנשלחים על ידו למעונות יום, אבל מתנהל ויכוח עם משרד האוצר מהי העלות של ילד במעון יום. בהזדמנות זו, כאשר דיברו מר לנגרמן על הפעלת מעונות חדשים. נשאלה השאלה מה יקרה על הקיים?

הייתי מבקש לדעת יותר פרטים על הפנימיות למפגרים. אני חיה בהרגשה שגם המוסדות המוחזקים על ידי משרד הסעד אינם ברמה משביעת רצון ואפילו רחוקים מזה. נכון שהחבת המוסדות היא בעיה הזועקת לשמים, אבל מה עושים בכל זאת כדי להחזיק את הקיים בתנאים מתקבלים על הדעת?

א. נמיר:

לגבי המוסד קבנימינה הוצא צו ומשרד הסעד מקבל על עצמו את המוסד. מחר מחרתיים זה יכול לקרות בעוד פנימיות. מה פירוש משרד הסעד מקבל על עצמו? האם הוא צריך להחזיק את המוסד? האם יש לו כסף להחזיק אותו?

ש-הסעד ז. המר: השאלה היא שלא ניהלו את המוסד בייעילות ובאהבה.

א. נמיר: בסופו של דבר זה חמיד מגיע לכסף. החוכניות היפות ביותר עולות כסף, ושאלתי: איך יכול משרד הסעד, בתקציב הקיים, לקלוט ילדים אלה?

לא ברור לי הנושא של המעון לעבריינים צעירים. אני בהחלט מקבלת שאם אין לידים צריך לסגור את המעון. אבל אם מקיימים דיונים על אלימות ופשיעה בארץ, אם אנחנו מקבלים מספרים שהאלימות והפשיעה בעליה, היכן נמצאים כל העבריינים הצעירים האלה אם לא הגיעו למעון?

פ. שינמן: אם להתייחס לחקציב הרגיל באופן כללי, הרי מותר לי לשבח את שר הסעד החדש שהצליח להביא בפנינו הצעת תקציב כזאת. רק משום עינא בישא אינני צריך לשבח את החקציב יחד על המידה, בבחינת "אל חגידו בגח". בהגדלת החקציב ב-18%, מלבד חוספת היוקר, יש משום הצלחה במצב זה שצריך היה להאבק על כל מליון עם שר האוצר, במיוחד כאשר שמענו שיש סיכויים לסיים השנה את כל מה שהוחל בו בשנים קודמות ויחד עם זאת אפשר יהיה לדאוג לעתיד לעוד 2,500 מפגרים ו-700 מפגרים. דבר זה גדול ונכבד.

אם אמנם יש רווחה מסויימת צריך לתת את הדעת על כמה דברים שחייבים בחשומת לב מרובה: א) מענק לחלמידים. סכום של 25 מליון לירוח שהיה מיועד לכך הוקטן ל-10 מליון ובמקום 150 אלף חלמידים שנהנו ממענק זה נהנים עתה 50 אלף אולי אפשר לכלול עתה עוד כמה מליוני לירוח למענק זה כדי שעוד חלמידים יוכלו ליהנות ממנו. ב) פעולת השיקום של משרד הסעד, כדי להקטין את מספר הנחמכים. גם לכך צריך לתת את הדעת.

מ. פרידמן: הבעיה לגבי הנחמכים איננה רק בעיה של שמירת המצב כפי שהיה עד כה, כי אנחנו יודעים שבקרב יהיה מס ערך מוסף, בקרוב צפוי ביטול סובסידיות על מוצרים. האם הבאחם זאת בחשבון בתקציב לגבי הבטחת ההכנסה?

מר לנגרמן דיבר על הגדלת החקציב לנוער במצוקה. האם הוגדל החקציב לנערות במצוקה? אם כן, באיזה סכום?

א. לנגרמן: החכוונתי לנערות במצוקה.

מ. פרידמן: אינני מוטרדת כל כך מקיצוץ בתקציב הפיתוח כאשר מדובר בבנינים חדשים, אבל האם יש איזו חוכנית או מחשבה להחזיר בשיתוף פעולה בין-משרדי כדי לנצל בנינים ציבוריים שבהם לא משתמשים בשביל מעונות יום למשל? או אם אין תקציב לבנות פנימיה גדולה, האם החחילו להשוב על פנימיות משפחתיות קטנות, שאינן מצריכות בניה? דווקא בשעה של קיצוצים יש אפשרות לפתח מחשבה יוצרת בתחומים שונים.

ל. דיציאן: 1) כאשר דובר על החשלומים שיידרשו מהורים עבור החזקת ילדיהם בפנימיות נקבו בסכום של 200, 225 לירוח שמקבלים הורים עבור ילדיהם באמצעות הביטוח הלאומי. יחד עם זה התעלמו מן העובדה שבמעונות מוחזקים ילדים של משפחות שיש להן ילד אחד או שניים ושכמעט את כל התמיכה שהן מקבלות מן הביטוח הלאומי הן צריכות להוציא לחשלום עבור המעון, כי אם מגדילים את סכום החשלום מ-60 לירוח ל-80 לירוח, פירוש הדבר שהן צריכות לשלם 80% מהסכום.

ל. דיציאן:

(2) אמנם דיברתם על ירידה באוכלוסיית הנתמכים ואחם מקווים לירידה נוספת, אבל לאור הדברים שנאמרו על ידי "מומחי האוצר", שאנחנו עומדים בפני אפשרות של 80 אלף מובטלים, האם הבאתם בחשבון שחלק מהם יעבדו מספר ימים וייכנסו לקטיגוריה של אותם אנשים הזכאים לקבל השלמת הכנסה?

(3) לגבי נוער עבריין: האם הסיבה שיש מקום פנוי במוסדות לעבריינים אינה נובעת מן העובדה שתקופה ארוכה לא היה מקום והשופטים פשוט לא נתנו יותר צווי מעון? צריך שמשרד הסעד יהיה בקשר מחמיד עם שופטי הנוער וקציני המבחן כדי להעיר את חשומת ליבם שלא ישלחו נערים לביח"הסוהר תל-מונד או לרחוב, מכיוון שיש אפשרות לשלוח אותם למעוזזח לנוער עבריין המנחזקים על ידי משרד הסעד.

(4) אשר לשיקום: בהקשר להפעלת חוק ביטוח נכות נאמר לנו על ידי מומחי הביטוח הלאומי שחלק לא מבוטל של הנכים ניחן לשיקום, אולם מכיוון שחסר כוח אדם מיומן במקומות בהם אפשר לבצע את השיקום חלק גדול מאוחה אוכלוסייה אינו יכול לצאת מן הקעגל ונתמך ב-100% על ידי הסעד או על ידי ביטוח לאומי. מה תוכניות משרד הסעד בענין זה והאם המצב טוב יותר או נשאר כפי שהיה?

מ. ידיד:
גם כן לגבי השיקום: שמענו שהתקציב הרגיל של 1976 טוב יותר מהתקציב הרגיל של 1975 וכחוצאה מכך שמענו על דברים שבהם רוצה המשרד להחקדם בשנה הבאה, אולם בין הדברים האלה לא שמענו מה בדעה משרד הסעד לעשות בכיוון שיקום משפחות נתמכות, כדי להוציא אותן ממעגל מקבל הסעד על ידי הכשרה מקצועית, על ידי עזרה קונסטרוקטיבית שחאפשר פתיחה עסק חדש.

מה עושה משרד הסעד בשיחוף עם משרד השיכון כדי להיטיב תנאי דיור של משפחות, שזה חלק לא מבוטל משיקום המשפחה?

אמרו לנו שבחקציב הפיתוח ייפגעו שלושה יעדים. אחד מהם הוא לשכוח הסעד. אני מחשיב מאז לשכוחסעד יפוח, שהגישה אליהן חהיה טובה יותר, אבל בשעת מצוקה יש אולי לפתח דברים עדיפים ביותר, ויש שתי מודות שעליהן לא הייתי עובר בהיסח הדעת: מעונות יום ובעיית המפגרים. בענין זה לא הייתי אומר שיש פתרון ל-1976, ואילו לגבי 1977 יחפשו פתרונות מן היר אל הפה.

שר-הסעד ז. המר: מי הציע את זה?

מ. ידיד: כך זה השתמע.

שר-הסעד ז. המר: על זה לא הגענו להסכם עם האוצר.

מ. ידיד:
לא נוכל לעבור לסדר היום על תקציב כזה שאינו מבטיח לנו המשכיות הטיפול מבחינת הפיתוח. התקציב אמנם מבטיח פתרון ל-700 מפגרים בשנה הבאה, אבל אנחנו יודעים שבחור מחכים קדוב ל-1,200. ידוע ש-1%-1.5% מן הנוולדים הם מפגרים זצולין לבנות למענם את החשחית כדי להבטיח להם פתרון. אם לא יימצא תקציב לשנה הבאה ולשנה שלאחריה לנושא זה אינני יודע מה נוכל לומר בעוד שנה-שנתיים לגבי פתרון בעיות שהחברה חייבת להשיב עליהן. לכך אני פונה אל שר הסעד בענין זה ורוצה לקוות שחיה תביעה שגם בחקציב הפיתוח לא נמצא במצב של "במקום דרוך" ולא נוותר על אותם דברים החיוניים להמשך השיקומי של החברה הנחשלת בתוכנו.

שר-הסעד ז. המר: שתי הערות מתנצלות:1) עברו רק יומיים

מאז שנודע לנו באופן מוסמך מה התקציב

וברור שאנחנו עדיין לא בשלים ולמוכנים לתת באופן יסודי, אמיתי ואינטלגנטי חוכנית מדויקת של עדיפויות. אמרתי גם ליושב-ראש שניתן פה תחילת מחשבות בלי החחייבויות וחבוח יותר. נוכל להיות חכמים יותר בעוד חודש-חודשיים כדי לומר באופן אמיתי יותר משמעויות, כמו למשל ההיבט המעשי של ענין הבטחת ההכנסה. אם חבר-הכנסה דיציאן דיבר על "מומחי האוצר" במרכאות; בוודאי שאפשר לדבר על "מומחי הסעד" לפני שאנחנו

שר-הסעד ז. המר:

יודעים במאה אחוזים מה המשמעויות על כל ההיקף ומה יקרה לכל אחד מכל עשירון בעשרת העשירונים. אני מוזה שבעוד חודש-חודשיים נוכל להביא דברים יותר בהירים וכיוונים יותר נכונים.

(2) התנצלות שניה היא לגבי זה שלא נאמרה

פה חשובה בסיסית על נושא כלשהו. כל נושא מאלה שהועלו פה שווה כמה ישיבות, בעוד שזאת ישיבה שבה אנחנו עוברים ביעף על התקציב. סיכמנו שנפגש לעתים מזומנות, ניקח נושא נושא ונלמד אותו יחד והאנשים המטפלים בו ידונו איך לעשות את הדברים טוב יותר. הישיבה הזאת איננה במקום הישיבות שהיינה לנו ושהן נדון בכל הנקודות שמשרד הסעד עוסק בהן.

בהקשר לכך כמה הערות לגבי הדברים שהועלו

פה, עד כמה שאני יודע אוחס בינתיים: א) הבטחת הכנסה. זהו נושא שנצטרך לבדוק אותו. באופן כללי שאלתי את האוצר אם לאור המצבים הצפויים יובטח שבתקציבנו יהיה פיצוי מלא לחלשים ואמרחי: אני סומך על השכירים והעצמאיים שיהיו גב ופה לעצמם. אבל אם אנחנו לא נהיה גב ופה לאוכלוסיה החלשה לא יהיה מי שידאג לה. אנחנו צריכים להיות לה לגב ולפה. גם בחקופת אבטלה מסוימת ושפל כלכלי הבינוניים יחיו איך שהוא למרות שהם נושאים על גבם את עיקר המעמסה, הם יתגברו. אבל אם לא אנחנו, מי יגן על החלשים? כאן נצטרך לבדוק באופן מדויק יותר איך להבטיח שנגן עליהם בכל החזיחות, בכל הפינות כדי שלא יורע מצבם באופן שלא יוכלו לעמוד בו. עקרונית אני רוצה להצמיד זאת גם לסל המזונות וגם לעליית השכר במשק. אם אוכל להצמיד זאת לפני הקריטריונים האלה, הייתי רואה בזה כיוון של פתרון. על נקודה זו נביא רעיון למחשבה.

(ב) לגבי הנושא השיקומי: פה קיימת בעיה -

לא רק שאין כוח אדם, לא רק שאין מנסדות לשקם, אלא אני מודאג קצת מכך שאחרי שנשקם את האדם לא כל מוסד יקבל אותו ולעבודה. הוא אמנם יודע את מקצועו, אבל המוסד אומר: האם אכניס אדם בלי עיניים, או בלי רגליים? זה לא פשוט. לפחות לכל אחד קיוסק או סטיקיה גם זה לא פשוט מבחינת האמצעים שצריך לגייס וזה ענין של מאות אלפים. בנושא השיקומי נפגשתי כבר עם שר העבודה ויש מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי והצעתי שנשב באופן רציני על הענין. אגב, יש בעיה איך מבטיחים הכנסה כזאת שתמריץ את האדם לצאת ממצב של הבטחת הכנסה ולשקם את עצמו. דרושה לכך נכונות נפשית, לא רק נכונות פיסיית, כי לפעמים נוח לאדם במצב זה. פעם היו עבודות דחק, שהיה בהן משהו חינוכי: אדם ידע שהוא יוצא בבוקר לעבודה כדי לקבל כסף. מצד אחד צריך להודות, שכל מי שאומר שיש פה פראזיטים אינו צודק, כי 80% הם אנשים שאינם מסוגלים לתפקד באופן עצמאי. אבל, מצד שני, צריך למצוא דרך שבין הבטחת ההכנסה ליכולת השיקום יהיה חמוץ כלכלי שלאדם כדאי יהיה לעשות את השיקום, שזה יהיה לו חמוץ פסיכולוגי-חברתי לעבור ממעמד מסויים למעמד אחר. כל אלה הם רעיונות שצריך לבדוק איך לעשות אותם. מה שסיכמנו הוא שבתוך קרן השיקום והנכות נעשה עבודה משותפת ומשולבת.

(ג) לגבי העבודה המשולבת הבין-משרדית

בענין הרווחה: זו בעיה קשה מדרגה ראשונה שנצטרך להתמודד איתה. לדוגמה: כשניחן הסכום של 120 מליון לירות - וזה לא סכום עתק - הוחלט שהנא הולך למשרד החינוך והתלבות, וזה לא טוב. לא שעיני צוה משרד החינוך והתרבות, אבל כאשר מדובר במצוקה צריכים לשבת על המדוכה האנשים שמטפלים ולראות מה חשוב. אם משרד הסעד היה צריך לקצץ בתקציבו 65 מליון, היה עליו להחליט אלפה לקצץ והוא החליט - בטעות או לא בטעות - לקצץ 18 מליון במענק לתלמידים. יחד עם זה חשוב שיהיה לתלמיד ציוד, לבגן צריך אולי להחליט מתוך הסכום של 120 מליון לירות להקציב לזה כספים במקום לקנות משחקין להורים.

לגבי בניינים: ישבתי עם אנשי המרכז

לשלטון מקומי ואמרחי- הביח הציבורי יכול להיות מופעל עשורים וארבע שעות ביום. תנו לי את הביח שמופעל בשעות הערב, אם זה מועדון תרבות, אם זה מתנ"ס, ואהפוך אותו ביום ללשכה סוציאלית. בשלב הראשון, שהוא שלב של דיבורים, ישבתי עם שר העבודה, עם שר החינוך והתקבות, עם מרכז השלטון המקומי ואני רוצה לשבת גם עם שר השיכון. עם שר הבריאות ישבתי

ש-הסעד ז. המר:

על נושא אחד שבו אנחנו שוחפים - נושא הזקנים. הפגישות עם השרים היו ביוזמתי כדי לחפש דרך איך לנסוח לפעול יחד.

לשאלה של זכאות מול עובד סוציאלי, כלומר קריטריונים או בייקטיביים מול שיקול דעת של עובד סוציאלי; אז מה הפקידו של העובד הסוציאלי - קביעת הכנסה או טיפול, ואם יש לו כוח לגבי הלכות אם אין בידו לקבוע קריטריונים כספיים: זו שאלה סבוכה מאד. החשובה שלי מלכתחילה ובאופן עקרוני היא שצריך לפנות אצל העובדים הסוציאליים לעבודה טיפולית, לחת להם מעמד, כדי להקנות למקצוע כיוון אחר וכוח משיכה אחר. נדמה לי ש-27% מהקציב שלנו הולך להבטחת הכנסה ואני מוכן לחת אותו למישהו אחר.

לנושא של מפגרים: לפי החוק חייב רופא מהיום שהילד נולד להודיע אם הוא מפגר. חוק הסעד, טיפול במפגרים קובע חובת הודעה זו, מה שנוחן סיכוי שנדע יותר ויותר על המצב. אני מציע שחפגשו יום אחד עם השירות למפגר כדי לראות את הבעיה כולה. אגב, ככל שנתפתחו השירותים הקיימים לנושא זה, נחגלו יותר מקרים.

אשר לרעיון שהעלחה חברה-הכנסת מטילדה גז לגבי הפיכת מוסד למעון יום: רעיון זה נראה לי טוב מאד על פניו, אבל צריך לשאול את המומחים.

אשר לענין הכספי: יש פער עצום בין רמת המוסדות הפרטיים למפגרים, למרות שהם מקבלים מאתנו אותו כסף. בכפר חסידיים ישנו מוסד שמנוהל, כפי שאומרים לי, על ידי אשה יוצאת מן הכלל, חוץ רצון טוב ואהבה ובלי רצון לגרוף רווחים.

א. נמיר: האם אחם משלמים לה יותר כסף?

מ. שיפמן: לא משלמים לה אף פרוטה יותר.

א. נמיר: זה מוסד לחינוכות, לא לילדים.

ש-הסעד ז. המר: אומרים שחינוק עולה יותר.

ישבתי עם עורך-דין מרינסקי, שהוא העורך-דין של שלושה-עשר המוסדות הפרטיים שאחם נלך לענין ההפעלה ולבדיקה מחודשת של הקריטריונים. באותה שיחה סיכמנו שבאמת נעשה בדיקה מחודשת, מדוקדקת ואובייקטיבית של קריטריונים לגבי כל מוסד ומוסד, כמה הוא מקבל ואם זה מספיק.

אגב, גם בפנימיות לילדים רגילים אנחנו מתכוונים לבדוק אם הקריטריונים נכונים ואם הטיפול נכון. הסעד עצמו תומך ב-12 אלף ילדים במוסדות לילדים רגילים. אני מקווה שתוך חודש חיה כבר חשובה, ייתכן שזה יארך יותר, אבל כשיהיו הנחונים נוכל לומר משהו יותר מפורט בנושא זה.

א. נמיר: אפשר אולי לבדוק את נושא מעונות היום הפרטיים שהחילו לצוץ?

ש-הסעד ז. המר: האם זה שייך לנו?

א. נמיר: אולי העשו זאת יחד עם משרד העבודה.

ש-הסעד ז. המר: כשנלמד את ענין המעונות נלמד גם על זה.

לגבי מוסד פרטי וציבורי: כל ההבדל ביניהם הוא שבמוסד ציבורי מנהל את המוסד פקיד ציבורי שמקבל משכורת, בעוד שבמוסד פרטי המנהל הוא אדם פרטי שהרווחים הם שלו. גם לגבי המוסדות הציבוריים אנחנו רוצים לבדוק את הרמה.

שר-הסעד ז. המר:

באופן כללי עוד הערה אחת: מצד אחד אני לא רוצה לבוא ולומר שמשרד האוצר קיפח אותנו, כי זה לא יהיה נכון. בניגוד למשרדים אחרים נחננו לנו את ההזדמנות לא לקצץ דווקא בתקופה זו. אבל מצד שני אני לא יכול להגיד שהתקציב עונה על הצרכים. יש בעיות נוספות שנוגעות גם למה שעלול לקרות לעשירונים הנמוכים בעקבות המצב, המצוקה יכולה להיות קשה וצריך לעשות מאמץ גם בכיוון זה.

נושא הפיתוח דרוש עוד ויכוח עם האוצר.

היו"ר ח. גרוסמן: היו בעיות שלא קיבלנו עליהן חשובה משום שאלה בעיות שדושות הרחבה. אני מבקש מהמשרד לשחף אותנו במהלך הדיונים על התקציב, על סדר הקדימויות, על השתתפות ופיקוח בכל השירותים הסוציאליים שלמשרד הסעד יש בהם אחיזה.

שר-הסעד ז. המר: כל כמה שחרצו.

היו"ר ח. גרוסמן: תודה רבה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.15